

"BAERNE"

2e jaargang - nummer 6 - januari 1978.

Orgaan van de Historische Kring "Baerne".
Verschijnt maandelijks, behalve in de zomermaanden.

REDACTIE

Mevrouw L.M. Bijvanck-Dingemans,
de heren G. Brouwer en J. Kruidenier.

Redactie-adres:

Mevrouw L.M. Bijvanck-Dingemans,
Van Reenenlaan 10, Baarn.
Tel. 02154 - 12817.

Dagelijks Bestuur van de vereniging:

Voorzitter:

De heer G. Brouwer, Sophialaan 39,
Baarn. Tel. 02154 - 14131.

Secretaresse:

Mej. M. Reitsma, Zandvoortweg 150,
Baarn. Tel. 02154 - 16189.

Penningmeester:

De heer E. v.d. Steeg, Talmalaan
39, Baarn. Tel. 02154 - 17571.

Ere-voorzitter:

Mr. C.C.M. Collard.

INHOUD VAN DIT NUMMER o.a.:

Baeren, een Landgedicht uit Eem-
landsch Tempe, door Pieter Pypers;

Op zoek naar Eemlust, door Bep
Grootendorst en Jo v.d. Brink;

Een ramp met een gelukkige afloop,
door de heer J.V.M. Out;

Verder ondermeer als vaste ru-
brieken:

"De Vuursteenkoerier"

Nieuws uit de Oudheidkamer
Agenda

NIEUW CORRESPONDENTIE-ADRES VAN ONZE VERENIGING

Als correspondentie-adres van de Historische Kring "Baerne" geldt vanaf heden:

Historische Kring "Baerne"
Postbus 326
Baarn.

Het bestuur verzoekt iedereen brieven etc., met uitzondering van kopij voor "Baerne", te richten aan dit adres.
Bij voorbaat dank.

VAN DE REDACTIE

Helaas stond er in de agenda van het vorig nummer van dit blad (november/december) een foutieve datum voor de komende (jaarlijkse) algemene ledenvergadering.

Deze vergadering wordt gehouden op WOENSDAG 8 MAART a.s. in het gebouw "Brandpunt" aan de Oude Utrechtseweg en zal om 20.00 uur beginnen. Dus niet op 18 maart a.s.
Zie s.v.p. ook de agenda achterin dit blad.

In het oktobernummer van "Baerne" stonden onder de titel KASTEEL "DE HOGE VUURSCHE" enige gegevens over dit huis. Eén van onze leden heeft ons erop gewezen dat het woord Kasteel ten onrechte is gebruikt, dat spijt ons.

Uit: EEMLANDSCH TEMPE, of CLIO op PUNTENBURGH; Landgedicht.
door PIETER PIJPERS. Uitgegeven door Pieter Joh.
Uylenbroek in 1803.

BAEREN.

Welk een spitse pramiê,
Die ik in de verte zie,
Door dees hooge beukendreeven!
Laat ons Baeren binnenstreeven;
Dat men konst dáár hulde biê.
Is 't een droom? kan 't waarheid weezen?
Zyn we in 't landschap der Chineezen?
Welk een konst verbaast ons hier!
'k Ben benéveld, by 't aanschouwen
Van die vreemde praalgebouwen,
Die elk opgetogen houên,
Door hun trotse pracht en zwier.
Spoeden wy ons verder voort
In dit hartbetrovrend oord.
Wy zien niets, dan vruchtbre hoven,
Die een' milden oogst belooven,
Niets, dan wat ons hart bekoort....
ô! Myn gâe! zyt gy niet moede?
Dat Uw voet zich opwaart spoede
Naar dien gindschen heuveltop,
Door de hand der konst verheven....
't Schoonste groen, met goud doorweeven,
Tot zo verre onze oogen zweeven,
Doet zich dáár voor de oogen op.
Landgenooten! reist toch niet
Driftig naar een vreemd gebied.
Wat vertoog wilt gy beschouwen?
Eischt gy deinzende landsdouwen,
Eischt ge een' uitgedolven vliet,
Grotwerk, hooggekuifde boomen,
Korenâkkers, waterstroomen,
Al het schoone der natuur;
Pronkpaleizen, boerendaken,
Weiland, zee- en- landvermaaken....
ô! Gy moogt uw reizen staaken;

OPLOSSING RAADSEL

Uit het aantal inzenders van de juiste oplossing van het in het oktober-nummer 1977 van "Baerne" opgenomen raadsel is na loting de prijs van f 15,-- toegekend aan:

Mevrouw B. Grootendorst-Doornekamp
Van Beethovenlaan 5
Baarn.

De prijs zal één dezer dagen aan mevrouw Grootendorst worden overhandigd.

INLEVEREN KOPIJ

Kopij, bij voorkeur getypt, inleveren vóór de 10e van de maand. Deze kopij zal dan in "Baerne" van die maand opgenomen worden.

NIEUWS UIT DE OUDHEIDKAMER

(Rubriek van de werkgroep Oudheidkamer)

Tentoonstelling over Stracké

In de Baarnsche Courant van 16 januari jl. stonden de openingstijden van de door de werkgroep Oudheidkamer te organiseren kleine tentoonstelling over de Baarnse kunstenaar Prof. Stracké vermeld.

Deze tijden zijn veranderd en nu definitief als volgt vastgesteld:

donderdag	6 april a.s.	van 14.00 - 17.00 uur
vrijdag	7 april a.s.	van 10.00 - 12.00 uur
		van 14.00 - 18.00 uur
		van 19.00 - 21.00 uur
zaterdag	8 april a.s.	van 11.00 - 17.00 uur

In de komende nummers van "Baerne" meer informatie over deze Baarnse kunstenaar. (zie ook blz. 6 van het vorig nummer van "Baerne").

OP ZOEK NAAR EEMPLUST

(door Bep Grootendorst en Jo van den Brink)

Zo'n half jaar geleden tijdens een bijeenkomst in het Slot te Zeist legde de heer Elias, directeur van het museum Flehite te Amersfoort, ons (Jo van den Brink en Bep Grootendorst) de vraag voor waar het buiten "Eemlust" heeft gelegen.

Mogelijk vergaat het u net als ons; de naam "Eemlust" klinkt erg bekend, maar je kunt het toch niet één-twee-drie thuisbrengen. Kort daarna volgde een brief van de heer Elias, waarin stond dat dit buiten omstreeks 1800 in of nabij Baarn zou hebben gestaan en bewoond werd door Mr. Jacob Helmolt, Schepen en Raad in de Vroedschap van Haarlem, en zijn echtgenote Anna Petronella Gerlings.

In het bezit van nakomelingen is een lofdicht op het buiten, gemaakt door één der vele gasten, waarin o.a. sprake is van Chinese villa's (Peking en Canton mogen wij aannemen) en dat als volgt begint:

"Eemlust ware vreugde kweekster
Steelster van het zagt gemoed,
Droeve en sombre luimen breekster
Teelster van het zaligst zoet.
Voorwerp van het sterkst verlangen,
Voedster voor de grage ziel.
Wat doet gij mij niet ontvangen
Dat niet elk te beurte viel!"

We zochten natuurlijk allereerst in Pluim en in de bekende boekjes van Hooyer, in allerlei mappen in ons archief, maar niets.

De leden van onze werkgroep hadden wel suggesties, o.a. wist iemand dat café Kuyer aan de Eem de naam "Eemlust" had, maar nee, dat bleek "Eemzicht". Het fraaie witte huis waar Prof. Stracké heeft gewoond zou er wel voor in aanmerking kunnen komen, maar dat heet "Eemwijck".

Kees v.d. Steeg bracht een oude ansicht mee met een klein cafeetje "Eemlust", dat vlak bij de Eembrug stond. Een kostelijke ansicht, maar het verband met een grote villa met prachtige tuin was ver te zoeken. Jo meende zich een huisje "Eemlust" in de Eemstraat te herinneren, maar niet bepaald een villa.

We vroegen de heer Elias of er nog meer gegevens beschikbaar waren en we ontvingen een fotokopie van een bladzijde uit het gedicht waarin de omgeving ter sprake komt.

We lazen daarin o.a.:

"Dan, om staam'lend iets te noemen,
staam'lend, zeer gebrekkig, ach!
Zal 'k op mijn wijs doch gaan roemen
Wat ik in dees' streek al zag.
Ongemeeten koorenvelden,
Bosch en Boom, die door haar pracht
En de Veelheid die men telden,
't Oog als in verwarring bragt.
Grootsche en heerelijke Weegen
Zoo bekoorlijk schoon beplant!
Dorpen tusschen die gelegen
Met Paleizen, door de hand
Van den kunstenaar ontworpen
Zelfs tot Vorstelijk gerijf,
Nergens kend men zulke Dorpen,
Nergens zulk gewenscht verblijf.
Chinaas vreemde lustgebouwen
Vind men midden in dees' oord,
Wie zal hier het oof vertrouwen,
Wie 't afmalen zoo als 't hoord."

Het leek ons een goed idee de mening van de welbekende heer Hooyer eens te vragen. Hem was die vraag reeds eerder gesteld, evenals aan de Gemeente Baarn.

De heer Hooyer dacht dat in plaats van "Eemlust" mogelijk "Eemwijck" bedoeld kan zijn. Per slot van rekening verschreef men zich vroeger nogal eens, zoals menigeen kan beamen die wel eens in oude archieven duikt.

Toch leek ons die vergissing bij nader inzien niet zo waarschijnlijk, misschien nog wel in het lofdicht, maar er is ook het "album amicorum", in rood leer gebonden, goud opsnee en met goud ingedrukte versieringen met de naam "Eemlust".

Jojada Verrips, toevallig aanwezig toen "Eemlust" weer eens ter sprake kwam, meende zich te herinneren dat ergens aan de Wakkerendijk een hek stond met "Eemlust". Bedoelde hij de kwekerij "Gooi- en Eemlust"? Nel Kuyt dacht aan "Maria-oord" in de Kerkstraat. Dat heeft haar huidige naam waarschijnlijk pas gekregen nadat in de vorige eeuw het stuk grond voor de bouw van de Sint Nicolaaskerk werd aangekocht. Dit idee leek nog niet zo gek, te meer daar hier een grote tuin moet zijn geweest (zeker tot aan de Speeldoos toe), terwijl de ligging ten opzichte van de Eem de naam "Eemlust" alleszins zou rechtvaardigen.

Nog voordat Nel hierin kon duiken, ontdekten we echter op stafkaarten langs de Wakkerendijk de naam "Eemlust", éénmaal bij de kerk van Eemnes-Binnen, op een andere vrij recente stafkaart precies halverwege de kerken van Eemnes-Binnen en -Buiten en nog wel met een langgerekt vlekje erachter, dat op een soort vijver kon duiden.

Jo herinnerde zich een Eemnesser met grote historische belangstelling en ging daar haar licht opsteken, waarover we haar het beste zelf aan het woord kunnen laten:

Na het bericht van Jojada stapte ik op de fiets en ging al speurende de Wakkerendijk op. En ja hoor, op nr. 132 "Eemlust", een leuk huis maar niet een buiten van 1800. Dus maar doorgefietst naar de heer Out. Daar vertelde ik het hele verhaal en liet de gegevens achter. Na enige tijd kreeg ik bericht van de heer Out. Het huis "Eemlust" heeft daar (nr. 132) inderdaad gestaan. In 1834 wordt het genoemd in verband met een grensbepaling van een school. Deze heeft gestaan tegenover de kleine kerk. Het was een school met 80 kinderen; ook Baarnse kinderen gingen hier naartoe.

De eerstvolgende maandag hoosde en stormde het dat de honden er geen brood van lustten, overal plassen en modder langs de wegen en dus beter weer kun je je niet denken, want als we nu die vijver niet zouden ontdekken, dan nooit! Dit bleek in dubbele zin waar, want van de vriendelijke bewoonster van het witte huisje "Eemlust" op nr. 132 hoorden we dat men de vijver of wat er van over was aan het dichtgooien was. De bewoonster vertelde ons ook nog dat het bos in de verte achter het huis (dus tegen de Gooyersgracht gelegen) het Eemlusterbos wordt genoemd. Bijzonder leuk is dat in de tuin tegen de schuine helling van de dijk - de huizen liggen achter de dijk, dus lager dan de straat - een grote platte steen ligt (arduin dachten we). Mogelijk is dit een gedeelte van de vloer van de koepel, die vanwege het uitzicht op de dijk heeft gestaan.

Kunt u zich overigens voorstellen hoe opgetogen we waren met die modderpoel, die ooit een vijver was, en dat grote stuk steen, dat gelukkig te zwaar was om verslept te worden? Ondanks het weer en de modder was "Eemlust" ineens weer "ware vreugde kweekster".

Overbodig te zeggen dat we te zijner tijd nadere gegevens van "Eemlust" hopen te bemachtigen. Per slot van rekening moeten er in de archieven testamenten en/of notariële akten van aan- of verkoop aanwezig zijn. En wat het woord "Eemlust" ter plekke van de kerk van Eemnes-Binnen betekent? We weten het niet. Mogelijk komen we daar nog eens achter of.... zit er een fout in die kaart?

LITERATUUR

Gezien in museum Flehite:

HOE OUD IS HET?

Het dateren van oude voorwerpen

Prijs f 4,--

"DE VUURSTEENKOERIER"

Notulen van de Arwe-vergadering, gehouden op dinsdag
13 december 1977 in de Oudheidkamer.

Aanwezig 14 leden.

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering om 20.15 uur en heet de aanwezigen welkom.

2. Notulen vorige vergadering

Geen opmerkingen.

3. Correspondentie

Ontvangen: a. adreswijziging Betty Overeem, verhuisd naar de Tjalk 32.

b. jaarverslag AWN 1976 van AWN Utrecht.

4. Bestuursmededelingen

De voorzitter deelt mee dat Jojada Verrips gepromoveerd is op een proefschrift over een Zuidhollands kerkdorp. Een afvaardiging van de Arwe zal hem gaan gelukwensen. Herbert zal een afspraak maken. Herbert, Betty, Ankie, Noortje en Bart zullen gaan (dinsdag 22 dec.).

5. Aktiviteiten

a. 't Hooge Erf. Zondag 11 dec. hebben wij instructies gekregen van de heer Van Dijk over opmeten met waterpas-apparaat. De volgende instructieles van de heer Van Dijk zal gehouden worden op zondag 8 januari 1978.

b. Herbert verdeelt de "instructie inmeten", die hij van Hans Fokkens gekregen heeft. De volgende leden zijn hierin geïnteresseerd: Herbert Kwak, Jaap Kruidenier, Anneke Hartwig, Bep en Leo Grootendorst, Meta Reitsma, Jan Konst, Martin v.d. Boogaard, Brenny Remery en Bart Braat.

Bart zal een afspraak maken met Hans Fokkens voor nadere besprekingen over deze instructie en beschrijving van vondsten.

c. Tentoonstelling museum Dordrecht vondsten stadskern (in beraad houden)

d. Tentoonstelling in Flehite: Bijbelse Archeologie.

e. Tentoonstelling museum Leiden over de grens der Etrusken. Ankie zal contact opnemen.

- f. Niederhavenbeck, excursie wordt gehouden op 14, 15 en 16 april (wachten op uitnodiging AWN Utrecht). Verschillende leden zijn geïnteresseerd.
- g. Bunschoten: fundamenten stadswal ontdekt bij graven van riolering. Herbert zal met de heer G. van Haaff, R.O.B., contact opnemen en vragen of hier nog iets te zien is.
- h. Allard Pierson Museum (in beraad houden).
- i. Thermen Museum Heerlen (in beraad houden).
- j. Elst (Gld.). Hervormde Kerk is gebouwd op 2 gallo-Romeinse tempels (in beraad houden).

6. Reiskosten

Bep deelt mee dat er leden zijn die zich bezwaard voelen wanneer geen reiskosten in rekening gebracht worden. Dit hangt af van auto of chauffeur. Over een rechtvaardige verdeling zal worden nagedacht. Nog geen beslissing.

7. Plaats van de vergadering

Tot dusverre is bij de leden thuis vergaderd. De mening van de leden wordt gepolst over de vraag of wij hiermee door zullen gaan of dat wij over zullen gaan tot vergadering in de Oudheidkamer, zoals thans. De werkgroep Oudheidkamer stelt de ruimte beschikbaar, behalve op donderdagavond. De leden besluiten het aanbod van de Oudheidkamer aan te nemen. Het zetten van koffie zal bij toerbeurt verricht worden.

8. Aardewerk van Siebe Remery

Siebe laat ons vervolgens scherven van Terra Sigilata zien, welke hij heeft gekregen van de heer Plateeuw, verbonden aan het museum te IJsendijke. Verder o.a. een vogelfluitje en een kannetje en zalfpotje uit Sneek.

9. Rondvraag

Bart vraagt toestemming een tekenplankje te kopen ter vervanging van het enigszins vuil geworden plankje, dat wij van Hans Fokkens hebben geleend. Vergadering gaat hiermee akkoord.

Herbert merkt op dat de wensenlijst binnenkort gerealiseerd kan worden, ook de kist of koffer voor de vondsten.

- 10. De volgende vergadering zal gehouden worden op woensdag 25 januari in de Oudheidkamer.

- 11. Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering om 22.15 uur.

EEN RAMP MET EEN GELUKKIGE AFLOOP

(door J.V.M. Out)

Wie langs de Pieterskerk van de Nederlands Hervormde Gemeente van Eemnes-Binnen, beter bekend onder de naam "'t dikke torentje", rijdt, bewondert soms de eenvoud en de stille schoonheid die dit kerkje uitstraalt en men is verbaast als men hoort dat het al uit de 15e eeuw dateert.

Toch had het niet veel gescheeld of we hadden in 1921 het kerkje voorgoed verloren. In de notulen van de vergadering van de Kerkeraad uit die tijd wordt daar het volgende over verteld:

"Op zaterdag 18 juni trof onze gemeente een grote ramp. Er was brand ontstaan in het perceel naast de kerk. Door de hevige noordewind aangewakkerd, werd ook weldra onze kerk een prooi der vlammen. Water was er niet te krijgen ten gevolge van de grote droogte. In één uur lag alles verteerd op de grond. Alleen de muren waren blijven staan. Van het prachtige orgel was niets meer te vinden. Slechts de kerkbijbels konden nog worden gered."

Ook de oorspronkelijke gotische koor- en doophekken, alsmede een mooie eikenhouten preekstoel waren voorgoed verloren. Twee dagen na de brand kwamen Kerkeraad en Kerkvoogdij in een gezamenlijke vergadering bijeen om te bespreken wat nu te doen stond. Allereerst vond men het nuttig een plaats te vinden waar men kerkdiensten kon houden. Gelukkig had de gemeenteraad van Baarn het binnen de kerkelijke grenzen van Eemnes-Binnen liggende gymnastieklokaal van de Westerschool aangeboden en men besloot van dit aanbod gebruik te gaan maken. Vervolgens werd de wederopbouw van de kerk besproken.

"Hoe gelukkig," aldus de notulen, "dat alles kort te voren opnieuw verzekerd was door tussenkomst van S. Koelewijn, president-kerkvoogd. Nu kan de kerk weer worden opgebouwd uit de verzekering."

De brandverzekering was inderdaad kort tevoren verhoogd en de gemeenteleden hebben hierin zeker de hand van de Voorzienigheid gezien. Op 24 januari van dat jaar vermeldden de notulen namelijk: "en toen hebben wij de brandpolis nagezien." Men vond op die bewuste vergadering dat het interieur te laag verzekerd was en dat bovendien de premie vergeleken met die van andere maatschappijen te hoog was. De volgende vergadering werd dan ook besloten de verzekerde waarde te verhogen en in de vergadering van 9 maart werd de nieuwe polis door de leden ondertekend. Omdat men een korting had gekregen, was men toch maar bij dezelfde maatschappij gebleven.

Na de brand werden architect Van Veen en aannemer Koelewijn uit Baarn als taxateur benoemd. In de vergadering van de Kerkvoogdij van 13 juli deden zij mededeling van de door hen geschatte schade. Daarbij deelde de aannemer de leden van de Kerkvoogdij mee, dat hij de kerk voor dat bedrag volledig wilde herstellen, terwijl de architect daaraan toevoegde, dat hij "vanwege zijn gevoelens voor de kerk" gratis toezicht wilde houden op de herbouw. De vergadering voelde hier wel voor, maar een minderheid wilde toch een openbare aanbesteding. In overleg met de aannemer besloot men de gemeentelieden uit te nodigen om hun mening hierover te geven. In deze bijeenkomst vertelde men hun dat de architect Van Veen zonder honorarium de kerk wilde helpen herbouwen; ook het dagelijks toezicht zou hij houden, zodat men geen opzichter voor f 80,-- per week behoefde aan te stellen. Deze onderhandse aanbesteding zou zeker f 8.000,-- schelen! Slechts met een krappe meerderheid, 31 tegen 30 stemmen, werd tot dit laatste besloten.

Op 11 augustus werden de herbouwplannen goedgekeurd en het contract met aannemer Koelewijn getekend, met uitzondering van twee Kerkvoogden die tegen deze aanbesteding bleven. De bouw ging zeer voorspoedig: op 5 december besloot de Kerkeraad dat nog dit jaar avondmaal gehouden zou worden, omdat de nieuwe banken en de tafel al gereed waren en op 19 december meldde de aannemer, dat de kerk onder de kap zat en dat hij een nieuwe brandverzekering had afgesloten.

Toch duurde het nog enige tijd voordat de kerk opnieuw in gebruik werd genomen. De notulen vertellen ons hierover:

"Op zondag 28 mei 1922 is onder zeer grote belangstelling door Ds H.H. Inzonides de opnieuw opgebouwde kerk ingewijd naar aanleiding van Ps. 24. Afgevaardigden waren aanwezig van H.M. de Koningin-Moeder, die daar vaak kerkte en er een eigen bank had, van de hogere en lagere kerkbesturen, van de gemeente Baarn en Eemnes, terwijl de Ambachtsheer Jhr. Van Citters, die het "goedkeuringsrecht" bij het beroepen van nieuwe predikanten had, zelf aanwezig was.

De kerk was prachtig gerestaureerd en in de oude staat hersteld. Ondanks de brand zijn er nog steeds veel herinneringen aan het verleden te vinden. Veel grafstenen, o.a. die van Andreas Mamuchet van Houdringen heer van Groeneveld, met als mooiste exemplaar een in de muur van het voorportaal ingemetselde steen met een lofzang op de spelkunst, avondmaalstel en kanselbijbel uit 1845, het oude torenuurwerk en de klokken uit 1637 moeten dan zeker genoemd worden.

Hopelijk zal de kerk verder voor rampen gespaard blijven en tot in lengte van jaren zijn plaats aan de voet van de dijk behouden.

Mocht u aanvullingen hebben, dan graag uw reactie aan:

J.V.M. Out
Raadhuislaan 87
Eemnes.

G E K N I P T

NIEUW LICHT OP OUDE TIJD

In Denemarken is op het eiland Seeland waarop Kopenhagen ligt bij opgravingen een "kerkhof" gevonden van een jagersstam, die daar rond 7000 jaar geleden, in de oudere steentijd, leefde en kennelijk een van de laatste vertegenwoordigers was van de Cro-Magnonmens, die in de tienduizenden jaren daarvoor, in de ijstijd, midden-Europa bevolkte.

Verrassend is de vondst van een heel "kerkhof" van deze mensen bij opgravingen op de "Beukenheuvel" bij Vedback aan de oostkust van Seeland.

Deze "Beukenheuvel" lag rond 7000 jaar geleden als een klein eiland in een nu lang verzande fjord. De skeletten van de met rijke geschenken overladen doden zijn bijna volledig intact. Er werden er in totaal 22 gevonden, vijf kinderen, zes mannen, zes vrouwen en vijf volwassenen van wie het geslacht niet kon worden vastgesteld. Deze mensen hadden blijkbaar geen slecht leven. Ze bereikten een gemiddelde leeftijd van veertig jaar en waren naar verhouding vrij groot. De mannelijke skeletten meten bijvoorbeeld 1.70 meter. Uit de lijnen van het tandglazuur blijkt dat de ontwikkeling van de kinderen niet door voedingstekorten was gestoord.

Dit alles ondersteunt het al eerder gevormde beeld, namelijk dat het leven voor deze laatste jagers van de oudere steentijd bijna paradijselijk moet zijn geweest. De ijstijd - met zijn jacht op mammoet, neushoorn en grote rendieren - was achter de rug, de verwarming van de aarde had een hoogtepunt bereikt, alle leven was in volle bloei, de menselijke vestigingen waren niet talrijk en het wild kan niet schaars zijn geweest.

De mens van het paleolithicum maakte jacht op het edelhert, viste in meren en rivieren en schoot met pijl en boog op vogels. In geen geval moest hij elke dag "in het zweet zijns aanschijns" zijn eten verdienen. Wat hun religieuze gebruiken betreft, blijken deze jagers nog dicht bij de ijstijd te hebben gestaan. Zo hebben ze hun doden bij het begraven bedekt met rood okerpoeder, waarvan de kleur zeker het leven symboliseerde. Vitale delen die op deze wijze worden onderscheiden zijn het hoofd en het onderlichaam. Kennelijk was men ook bang voor de terugkeer van de doden, omdat men hun voeten vastbond en in een geval zelfs rotsblokken aan de benen vastmaakte.

De doden zijn gehuld in kleren van leder of van huiden, terwijl blijkt dat het leer tot stand is gekomen door het kauwen van de huiden. De lederen kleding van de vrouwen is vooral in de lendenen vaak rijkelijk verzierd, zo ondermeer met voortanden van het edelhert, van het wilde zwijn en zelfs met mensentanden.

Uit de giften blijkt ook de ontwikkeling van de sociale plaats van de vrouw bij het ouder worden. Terwijl de rijkdom van de geschenken van de mannen, (vuurstenen) werktuigen, een bijl gemaakt van een hertegewei, met de leeftijd van de dode toeneemt, krijgen alleen jonge vrouwen rijke sieraden mee in het graf. Anderzijds blijken de oudere, niet meer vruchtbare vrouwen in de gemeenschap toch een hoge rang te hebben ingenomen. Een vrouw van ver in de veertig werd zonder sieraden maar dan wel met twee prachtige, ongetwijfeld kostbare takken van een hertegewei onder het hoofd begraven.

De meest treffende indruk van het gevoelsleven van deze mensen krijgt de beschouwer uit het volgende:

Onder de doden bevindt zich een achttienjarige vrouw met een te vroeg geboren kind. Het hoofd van de moeder is gelegd op een zacht kussen, gemaakt van een rijkelijk met parels bezet kledingstuk. Haar kind is op de vleugel van een knobbelzwaan gebed, een vogel die vandaag de dag in Oost-Europa nog altijd als een gewijde vogel wordt beschouwd.

(overgenomen uit Het Parool)

WAANZIN IN DE MIDDELEEUWEN

We willen een aspect van de Middeleeuwen behandelen en wel aan de hand van een door H.H. Beek geschreven boek "Waanzin in de Middeleeuwen". De schrijver was psychiater en werkzaam op het gebied van de elektro-encefalografie en heeft helaas het verschijnen, in 1969, van zijn boek niet mogen beleven. Het boek dan is bijna wiskundig van opzet, schitterend geïllustreerd en geeft een beeld van de gestoorde en bemoeienis met de zieke. Het is roerend te lezen met hoeveel zorg familieleden hun geestelijk gestoorde behandelden, ze altijd weer vergiffenis schonken onder het pretext dat deze arme mensen niet wisten wat ze deden. En daarbij zelfs niets van deze afwijkingen begrepen. Ze namen ze mee op pelgrimages om van de heiligen genezing af te smeken. De voornaamste heiligen, die geesteszieken zouden kunnen genezen, waren Sint Maarten, de heilige Jacobus, Hildegard van Bingen - die verder ook over medische gaven scheen te beschikken - en in ons eigen land Sint Adelbert van Egmond, de abten Frederik en Siardus van Mariëngaarde en niet te vergeten de heilige Servatius van Maastricht, die via zijn graf wonderbaarlijke genezingen verrichtte. Ook wisselt de aan te brengen heilige met de landstreek.

Is de epilepsiepatroon van Limburg de heilige Cornelis, St. Gilles is dat voor Luik, in Luxemburg zorgt de heilige Willibrord voor deze zieken en in Henegouwen St. Ghuislain. Waarschijnlijk kwam men door het grote aanbod tot een taakverdeling tussen deze heiligen.

Zoals men weet waren vele leden van het Franse koningshuis Valois geestelijk gestoord. De meest bekende is Karel VI, die leefde van 1368 - 1422.

Zijn vader, Karel V, was een wijze vorst, maar bracht onwetend via zijn gemalin Jeanne van Bourbon de erfelijke krankzinnigheid in de familie. Overigens hield deze Karel alvorens hij 's morgens begon te regeren een gesprekje met drie "gekken", die aan zijn hof waren verbonden.

Zoals mensen van nu de "gijnlijn" draaien, zo wilde deze koning aan het begin van zijn werkdag wel eens lachen om onverwachte antwoorden.

Nadat Karel VI bij herhaling bij het horen van onverwachte geluiden volkomen uit zijn evenwicht was gebracht, openbaarde zijn krankzinnigheid zich in volle omvang tijdens een rit in het bos van Le Mans. Men bracht hem aan het schrikken, wat maakte dat hij in volslagen krankzinnigheid vier mannen doodde. Op de plaats waar dit gebeurde staat nu de psychiatrische inrichting van de stad Le Mans.

De koning wordt tijdens zijn ziekte met respect behandeld, hij mag aan spelen en feesten deelnemen en omdat men ziet dat zijn gemalin Isabeau van Beieren - die zich overigens met haar zwager, de hertog van Touraine, en vele anderen troostte - een nadelige invloed op de zieke heeft, geeft men hem een jonge vrouw, Odette de Champdivert, tot gezellin. Ook zijn opvolger Karel VII en diens zoon Lodewijk XI leden op het eind van hun leven aan een vorm van waanzin.

Karel VII is praktisch verhongerd omdat hij meende dat zijn voedsel vergiftigd was. Het hielp niet dat zijn jongste zoon zei: "Vader ik proef het vóór u". Hij vreesde zijn oudste zoon Lodewijk XI, die inderdaad niets liever had gedaan dan zijn vader vergiftigen.

Ook deze leed al enkele jaren vóór zijn dood aan vervolgingswaanzin.

Niet alles in dit artikel is ontleend aan het boek van Beek, het voornaamste kunt u er echter wel in vinden.

Mijn bedoeling was nog eens de nadruk te leggen op het feit, dat de Middeleeuwen niet alleen maar "donker" waren. Twee drukken heeft "Waanzin in de Middeleeuwen" gehad, de restvoorraad is in enkele boekwinkels tegen gereduceerde prijs nog wel eens te krijgen. Het zoeken meer dan waard.

Mart Janssonius (in de Vacature)

LEDENLIJST

Als nieuw lid is genoteerd:

De heer en mevrouw J.S. Boot, Dr. Rupertlaan 92, Soest.

IN HET VOLGEND NUMMER ONDERMEER:

"Koninklijk jachtrecht in Eemnes", door de heer J.V.M. Out.

AKTIVITEITEN VAN ANDERE VERENIGINGEN

Tentoonstelling "Tegels nader bekeken"
in Museum Flehite, Westsingel 50, Amersfoort.
tot en met 12 maart a.s.

AGENDA

Februari: op maandagavond 13 februari a.s. vertelt de heer
Mr. C.C.M. Collard over "Anecdotes in en om de
geschiedenis van het recht".
Tijd : 20.00 uur
Plaats : De Deel van café Berestein, ingang
Goeman Borgesiuslaan (hoek Zandvoortweg).

De lezing die door mevrouw Knip zou worden ge-
houden gaat definitief niet door.

Maart : Algemene jaarlijkse ledenvergadering op woensdag
8 maart a.s.
Tijd : 20.00 uur
Plaats : Gebouw "Brandpunt", Oude Utrechtseweg te
Baarn.

Excursie naar Gouda o.l.v. de heer K. Brouwer op
zaterdag 18 maart a.s.

AAN DIT NUMMER VAN "BAERNE" WERKTEN MEE:

Bep Grootendorst, Jo van den Brink, de heer J.V.M. Out.

De tekst werd getypt door Meta Reitsma.

Voor het vermenigvuldigen en verspreiden zorgden de heer
en mevrouw Kuyt.